

Sytuacja materialna Polaków

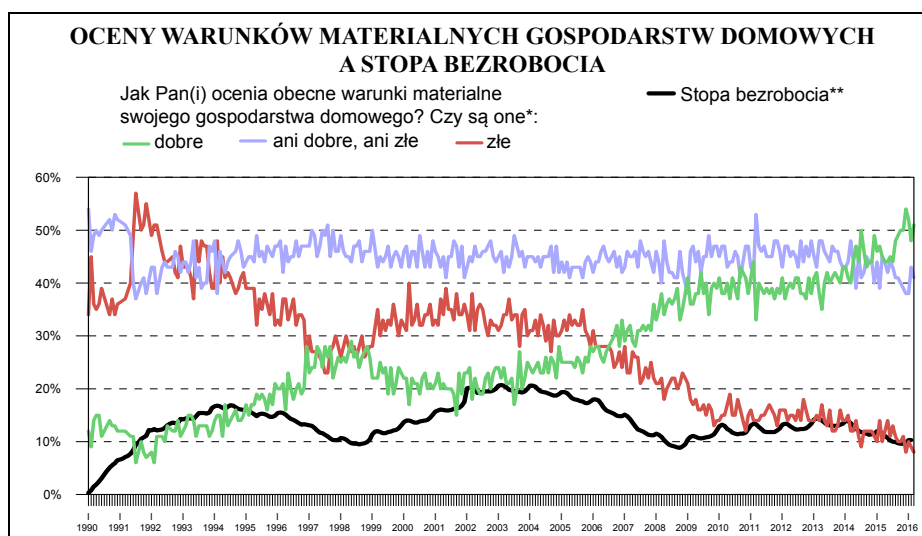
Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ✓ Ponad połowa Polaków (55%) deklaruje, że ich zasoby finansowe są przeciętne – starcza im na zaspokojenie codziennych potrzeb, ale muszą oszczędzać, aby kupić coś droższego. Jedna czwarta (24%) określa swój standard życia jako ponadprzeciętny, a jedna piąta (21%) – jako niższy niż średni. Wprawdzie deklarowane w tym roku możliwości finansowe gospodarstw domowych są zbliżone do tych z roku 2015, jednak odsetek badanych żyjących na poziomie ponadprzeciętnym jest obecnie najwyższy od czasu, odkąd monitorujemy tę kwestię (czyli od roku 1993), natomiast odsetek żyjących skromnie lub biednie – najniższy w tym okresie.
- ✓ Biedy obawia się niemal jedna trzecia Polaków (29%), w tym 22% twierdzi, że jakoś sobie z nią poradzi, a 7% deklaruje wobec niej bezradność. Siedmiu na dziesięciu Polaków (70%) nie odczuwa takiego zagrożenia. W ciągu ostatniego roku zwiększyła się grupa badanych spokojnych o swoje finanse, ubyło zaś tych, którzy wyrażają niepokój w tej kwestii. Ogólnie rzecz biorąc, w ostatnich trzech latach Polacy czują się pod względem finansowym bezpieczniej niż wcześniej, a tegoroczny odsetek osób deklarujących poczucie zagrożenia biedą jest najniższy od około dwudziestu lat.

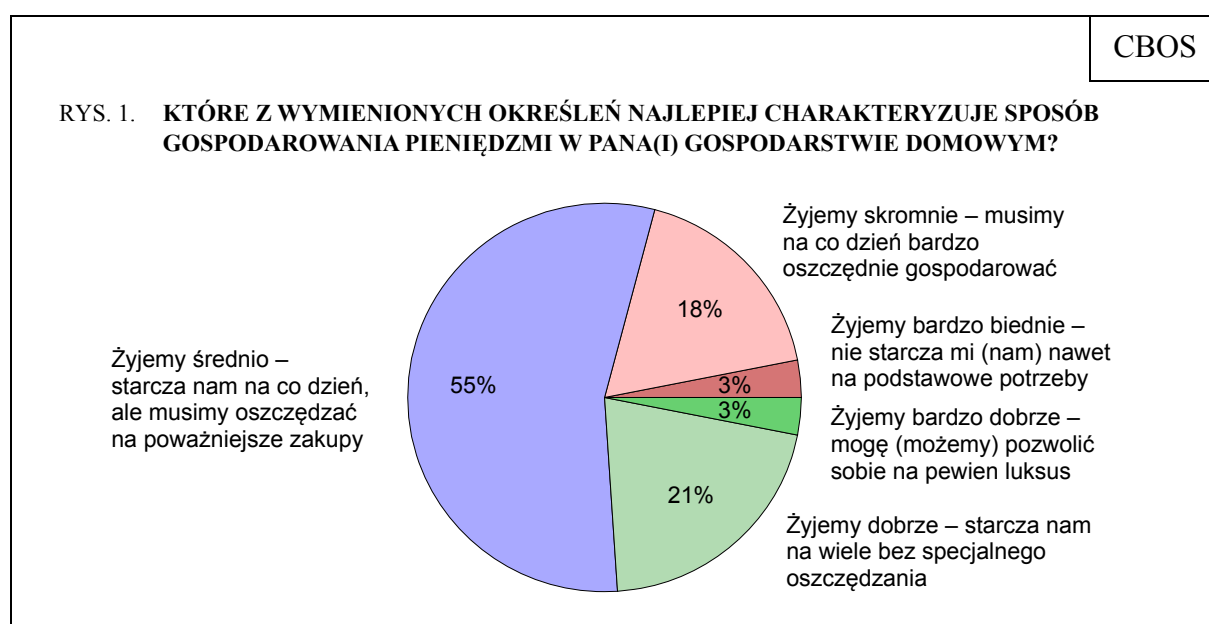
* Do marca 1992 roku pytanie brzmiało: „Jak ocenia Pan(i) swoje (rodziny) obecne warunki materialne?”, a środkową kategorią skali było „średnie, przeciętne”

** Dane GUS

Regularnie co miesiąc monitorujemy to, jak Polacy oceniają sytuację materialną swoich gospodarstw domowych oraz przewidywania co do jej przyszłości. Na ogół raz w roku pogłębiaamy tę tematykę pytając również o zasoby finansowe, jakimi dysponują, oraz poczucie zagrożenia biedą.

GOSPODAROWANIE PIENIĘDZMI I ZAGROŻENIE BIEDĄ

Ponad połowa Polaków (55%) deklaruje¹, że ich zasoby finansowe są przeciętne – starcza im na zaspokojenie codziennych potrzeb, ale muszą oszczędzać, aby kupić coś droższego. Jako ponadprzeciętny swój standard życia określa jedna czwarta badanych (24%), w tym 21% twierdzi, że żyje im się dobrze i nie muszą oszczędzać na większe zakupy, 3% zaś – że bardzo dobrze, tzn. stać ich na dobra luksusowe. Z kolei zasoby mniejsze niż przeciętne ma jedna piąta dorosłych (21%), przy czym przeważająca część tej grupy (18%) deklaruje, że wiąże się to dla nich z koniecznością oszczędnego gospodarowania pieniędzmi, a trzem na stu (3%) nie starcza nawet na podstawowe potrzeby.

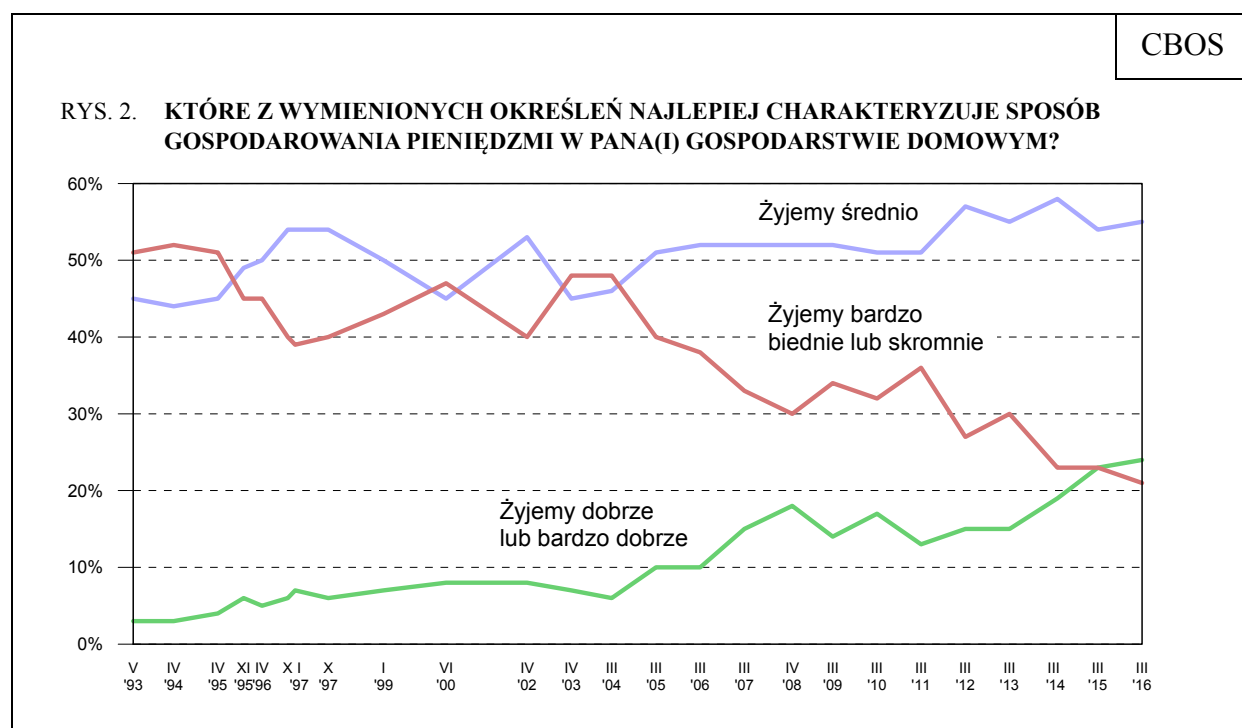

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (310) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 2–9 marca 2016 roku na liczącej 1034 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski

W ostatnich latach pewną poprawę standardu życia Polaków zaobserwowaliśmy w 2014 roku, kiedy zauważalnie ubyło osób o niskich zasobach finansowych, a zarazem przybyło żyjących na przynajmniej dobrym poziomie. Ta druga grupa jeszcze się zwiększyła w 2015 roku. Wprawdzie deklarowane w tym roku możliwości finansowe gospodarstw domowych są zbliżone do tych z roku 2015, jednak warto podkreślić, że obecnie odsetek badanych żyjących na poziomie ponadprzeciętnym jest najwyższy od czasu, odkąd monitorujemy tę kwestię (czyli od roku 1993), natomiast odsetek żyjących skromnie lub biednie – najniższy w tym okresie. Po raz pierwszy także odnotowujemy liczebną przewagę osób mających ponadprzeciętne zasoby finansowe nad tymi, które pod tym względem lokują się poniżej średniej.

Tabela 1

Które z wymienionych określeń najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	III '04	III '05	III '06	III '07	IV '08	III '09	III '10	III '11	III '12	III '13	III '14	III '15	III '16
	w procentach												
Żyjemy bardzo biednie	9	6	8	5	4	6	5	3	3	5	3	3	3
Żyjemy skromnie	39	34	30	28	26	28	27	33	24	25	20	20	18
Żyjemy średnio	46	51	52	52	52	52	51	51	57	55	58	54	55
Żyjemy dobrze	6	9	9	14	17	13	15	12	15	14	17	21	21
Żyjemy bardzo dobrze	0	1	1	1	1	1	2	1	0	1	2	2	3

Standard życia jest silnie zdeterminowany przez wykształcenie, a także – w pewnym stopniu – wiek badanych, chociaż w tym drugim przypadku wpływ jest w znacznej mierze związany z poziomem wykształcenia². W relatywnie najgorszej sytuacji ekonomicznej są respondenci mający wykształcenie podstawowe i osoby po 54 roku życia. Częściej poniżej niż powyżej średniego poziomu żyją również badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym, z kolei mający wykształcenie średnie częściej deklarują, że żyje im się dobrze niż źle. Relatywnie najwięcej wskazujących wysoki standard życia jest wśród najlepiej wykształconych, a także najmłodszych respondentów; jedynie nieliczni z nich mają trudności w zaspokojeniu potrzeb ekonomicznych.

Tabela 2

Wykształcenie	Które z wymienionych określić najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym?		
	Żyjemy biednie lub skromnie	Żyjemy średnio	Żyjemy dobrze lub bardzo dobrze
	w procentach		
Podstawowe	42	50	8
Gimnazjalne	6	57	38
Zasadnicze zawodowe	33	53	14
Średnie	17	59	25
Wyższe	3	57	41

Pominięto „trudno powiedzieć”

Jeśli chodzi o odsetek osób żyjących biednie lub skromnie, to najniższy jest we wschodnim regionie kraju, a następnie w południowo-zachodnim, w którym to jednocześnie relatywnie najwięcej badanych deklaruje ponadprzeciętny standard życia. W obu tych regionach tylko nieliczni (1%) twierdzą, że żyją bardzo biednie i nie starcza im nawet na podstawowe potrzeby.

² Osoby mające wykształcenie podstawowe stanowią w próbie 48% najstarszych badanych (mających 65 lat i więcej). Z kolei najlepiej wykształceni w większości (69%) mają od 25 do 44 lat. Specyficzną kategorią są dorośli z wykształceniem gimnazjalnym, wśród których dominują osoby mające od 18 do 24 lat (87%).

Tabela 3

Regiony kraju	Które z wymienionych określeń najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym?		
	Żyjemy biednie lub skromnie	Żyjemy średnio	Żyjemy dobrze lub bardzo dobrze
	w procentach		
Centralny	23 (4)	56	22 (3)
Południowy	21 (2)	53	26 (3)
Wschodni	16 (1)	62	23 (2)
Północno-zachodni	22 (4)	55	23 (1)
Południowo-zachodni	18 (1)	54	28 (4)
Północny	23 (3)	52	25 (3)

W nawiasach zamieszczono odsetki wybierających odpowiedzi skrajne – deklarujących życie „bardzo biedne” lub „bardzo dobre”. Pominięto „trudno powiedzieć”

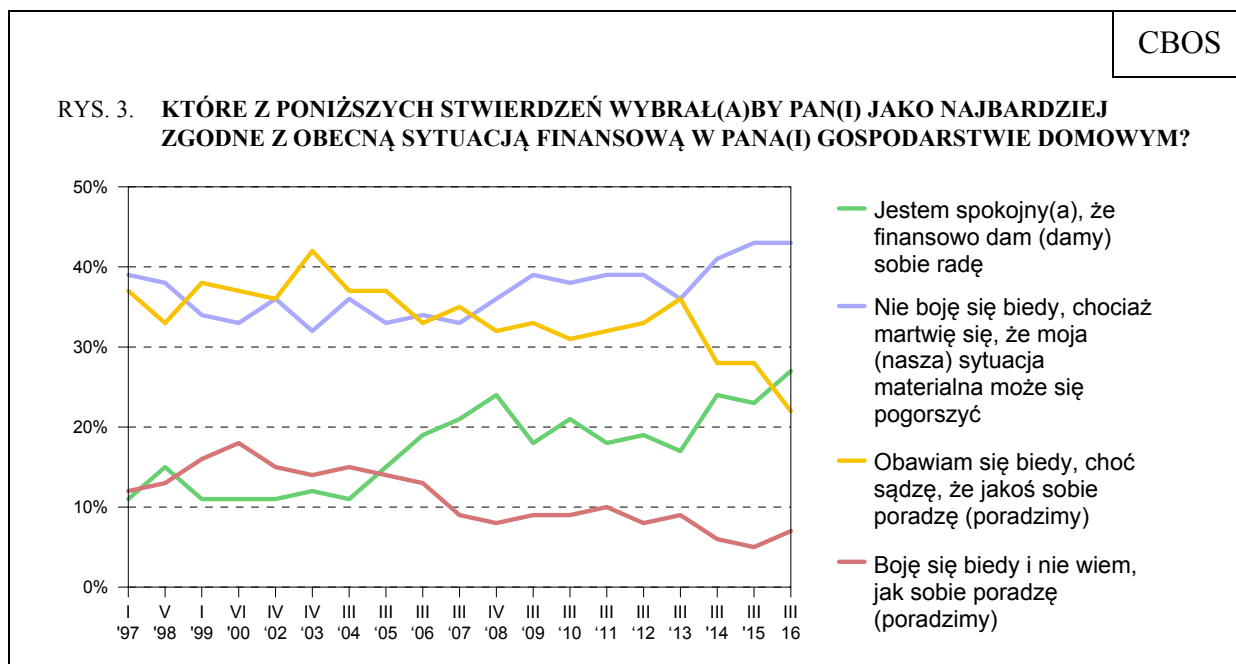
O niższym niż przeciętny poziomie życia mówi przynajmniej jedna trzecia badanych z gospodarstw domowych o miesięcznych dochodach *per capita* do 1000 zł, jedna czwarta respondentów, w przypadku których wynoszą one od 1000 zł do 1399 zł, około jednej szóstej deklarujących dochody od 1400 zł do 1999 zł i czterech na stu mających do dyspozycji 2000 zł i więcej.

Siedmiu na dziesięciu Polaków (70%) nie ma poczucia zagrożenia biedą, przy czym ponad dwie piąte (43%) bierze pod uwagę pogorszenie swojej sytuacji materialnej, z kolei ponad jedna czwarta (27%) jest spokojna o swoją przyszłość pod tym względem. Biedy obawia się niemal jedna trzecia badanych (29%), w tym 22% twierdzi, że jakoś sobie z nią poradzi, natomiast 7% deklaruje wobec niej bezradność.

Tabela 4

Które z poniższych stwierdzeń wybrał(a)by Pan(i) jako najbardziej zgodne z obecną sytuacją finansową w Pana(i) gospodarstwie domowym?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	III '04	III '05	III '06	III '07	IV '08	III '09	III '10	III '11	III '12	III '13	III '14	III '15	III '16
	w procentach												
Jestem spokojny(a), że finansowo dam (damy) sobie radę	11	15	19	21	24	18	21	18	19	17	24	23	27
Nie boję się biedy, chociaż martwię się, że moja (nasza) sytuacja materialna może się pogorszyć	36	33	34	33	36	39	38	39	39	36	41	43	43
Obawiam się biedy, choć sądzę, że jakoś sobie poradzę (poradzimy)	37	37	33	35	32	33	31	32	33	36	28	28	22
Boję się biedy i nie wiem, jak sobie poradzę (poradzimy)	15	14	13	9	8	9	9	10	8	9	6	5	7
Trudno powiedzieć	1	1	1	2	0	1	1	1	2	1	1	1	1

W ciągu ostatniego roku zwiększyła się grupa Polaków spokojnych o swoje finanse, jednocześnie ubyło tych, którzy obawiają się biedy. Ogólnie rzecz biorąc, w ostatnich trzech latach Polacy czują się pod względem finansowym bezpieczniej niż wcześniej, a tegoroczny odsetek osób deklarujących poczucie zagrożenia biedą jest najniższy od około dwudziestu lat.

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Poczucie zagrożenia biedą i zarazem bezradności wobec niej najczęściej deklarują badani źle oceniający swoją sytuację materialną, ankietowani z gospodarstw domowych o najniższych dochodach *per capita* (do 649 zł), renciści oraz respondenci w wieku od 55 do 64 lat. Natomiast brak obaw w dziedzinie finansów najczęściej wyrażają badani mający nie więcej niż 34 lata, a zwłaszcza najmłodszy (w wieku 18–24 lata), respondenci najlepiej wykształceni, mieszkańcy największych aglomeracji, kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem, prywatni przedsiębiorcy, osoby uzyskujące dochody *per capita* na poziomie 2000 zł lub wyższym oraz zadowolone z własnej sytuacji materialnej.

Poczucie zagrożenia biedą najczęściej deklarują mieszkańcy północno-zachodniej Polski, natomiast najrzadziej – badani z regionu południowo-zachodniego, którzy zarazem wyróżniają się na tle pozostałych tym, że najczęściej nie mają żadnych obaw w dziedzinie finansów.

Tabela 5

Regiony kraju	Które z poniższych stwierdzeń wybrał(a)by Pan(i) jako najbardziej zgodne z obecną sytuacją finansową w Pana(i) gospodarstwie domowym?				
	Jestem spokojny(a), że finansowo dam (damy) sobie radę	Nie boję się biedy, chociaż martwię się, że moja (nasza) sytuacja materialna może się pogorszyć	Obawiam się biedy, choć sędzę, że jakoś sobie poradzę (poradzimy)	Boję się biedy i nie wiem, jak sobie poradzę (poradzimy)	Trudno powiedzieć
w procentach					
Centralny	23	46	23	6	2
Południowy	29	42	20	8	1
Wschodni	20	48	24	5	3
Północno-zachodni	27	37	29	7	1
Południowo-zachodni	38	43	12	4	3
Północny	32	38	21	8	1

Poczucie zagrożenia biedą zależy, co zrozumiałe, od posiadanych zasobów finansowych. Nie obawiają się jej w zdecydowanej większości badani, którzy obecnie żyją na ponadprzeciętnym lub średnim poziomie, choć ci drudzy stosunkowo często liczą się z tym, że ich sytuacja może się pogorszyć. Natomiast bezradność wobec biedy najczęściej deklarują osoby, które już teraz mają trudności w zaspokojeniu swoich potrzeb materialnych.

Tabela 6

Sposób gospodarowania pieniędzmi	Deklarowane poczucie bezpieczeństwa materialnego			
	Jestem spokojny(a), że finansowo damy sobie radę	Nie boję się biedy, choć martwię się, że nasza sytuacja może się pogorszyć	Obawiam się biedy, choć sędzę, że jakoś sobie poradzimy	Boję się biedy i nie wiem, jak sobie poradzimy
w procentach				
Żyjemy skromnie lub bardzo biednie	4	33	39	24
Żyjemy średnio	22	52	23	3
Żyjemy dobrze lub bardzo dobrze	61	33	6	0

Pominięto „trudno powiedzieć”.

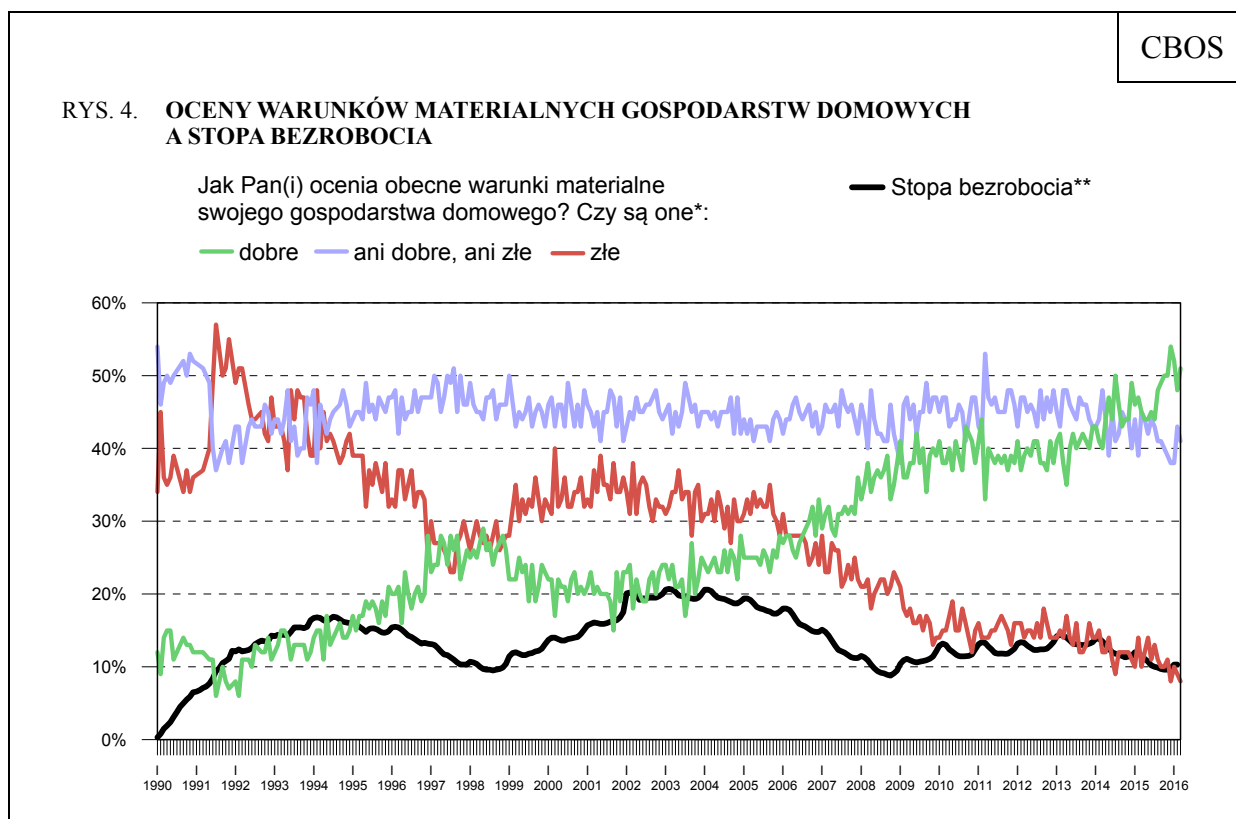
WARUNKI MATERIALNE GOSPODARSTW DOMOWYCH – OCENY I PRZEWIDYWANIA

W tym roku około połowy Polaków określa swoją sytuację materialną jako dobrą, mniej więcej dwie piąte deklaruje, że jest ona przeciętna, natomiast nie więcej niż co dziesiąty ocenia ją negatywnie. W ostatnim roku sytuacja w tym względzie nieco się poprawiła. Liczba zadowolonych ze swojej sytuacji ekonomicznej wzrosła w sierpniu ubiegłego roku,

co współwystępuje ze spadkiem stopy bezrobocia, która w tym samym momencie kształtowała się poniżej 10 proc. (najniższy poziom od 2008 roku). Można również powiedzieć, że odsetek osób dobrze oceniających kondycję finansową swoich gospodarstw domowych jest w ostatnim półroczu jednym z najwyższych, jaki zarejestrowaliśmy od początku lat 90., natomiast odsetek znajdujących się w złej sytuacji – jednym z najniższych w tym okresie.

Tabela 7

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
	2015										2016		
	w procentach												
– dobre	45	44	44	45	44	48	49	50	50	54	52	48	51
– ani dobre, ani złe	45	44	42	44	43	41	41	40	39	38	38	43	41
– złe	10	12	14	11	13	11	10	10	11	8	10	9	8

* Do marca 1992 roku pytanie brzmiało: „Jak ocenia Pan(i) swoje (rodziny) obecne warunki materialne?”, a środkową kategorią skali było „średnie, przeciętne”

** Dane GUS

Niezadowolenie z własnej sytuacji materialnej deklaruje jedna piąta badanych z gospodarstw domowych, w których na osobę przypada nie więcej niż 649 zł, z kolei

dobrze oceny warunków materialnych przeważają nad negatywnymi i przeciętnymi wśród osób uzyskujących dochody *per capita* na poziomie 1400 zł i wyższym.

Tabela 8

Dochody przypadające na osobę w gospodarstwie domowym	Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:		
	złe	ani dobre, ani złe	dobre
	w procentach		
Do 649 zł	20	57	23
Od 650 zł do 999 zł	12	52	36
Od 1000 zł do 1399 zł	8	52	41
Od 1400 zł do 1999 zł	5	35	60
2000 zł i więcej	3	19	78

Najlepiej sytuację materialną swoich gospodarstw domowych oceniają mieszkańcy południowo-zachodniej Polski, wśród których jednocześnie relatywnie najniższy jest odsetek tych, którzy określają ją jako złą, a także regionu północnego. Najsłabiej wypada natomiast położenie ekonomiczne mieszkańców regionu centralnego, którzy w porównaniu z pozostałymi najczęściej oceniają swoją sytuację materialną jako średnią (ani dobrą, ani złą), a zarazem najrzadziej twierdzą, że są z niej zadowoleni.

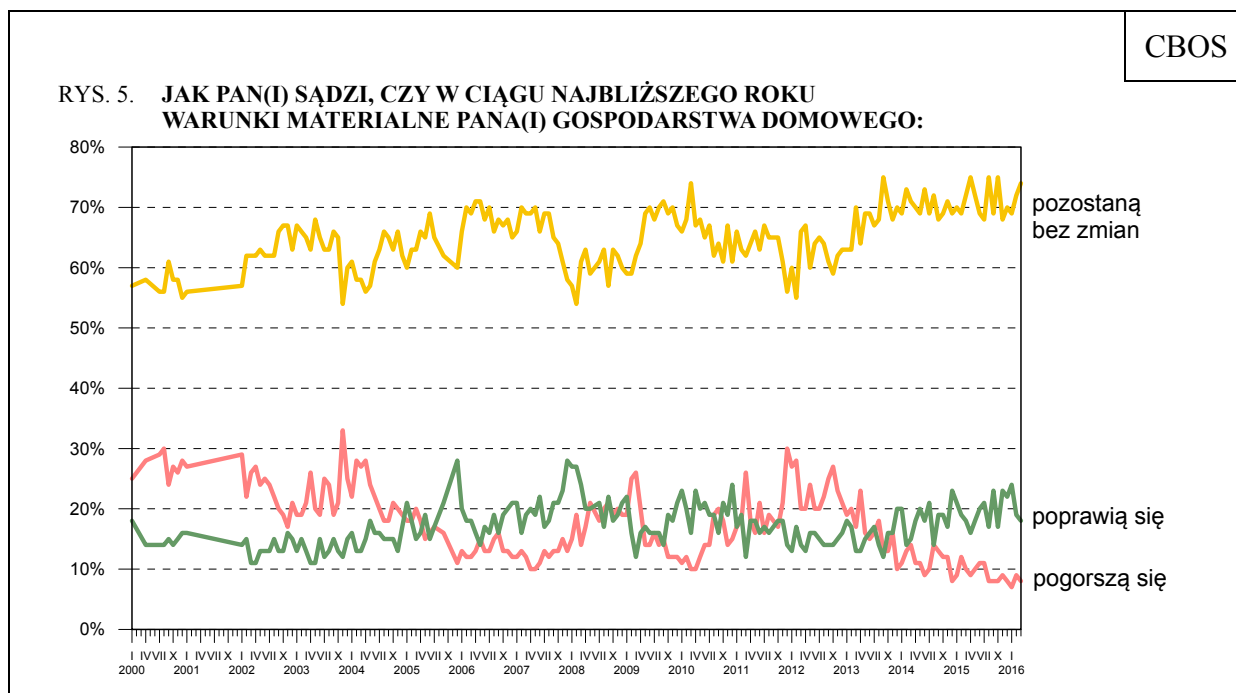
Tabela 9

Regiony kraju	Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:		
	złe	ani dobre, ani złe	dobre
	w procentach		
Centralny	10	51	39
Południowy	7	40	54
Wschodni	7	42	51
Północno-zachodni	10	38	52
Południowo-zachodni	6	38	57
Północny	8	37	55

Prognozy sytuacji materialnej gospodarstw domowych pozostają w ostatnim roku względnie stabilne. Zdecydowana większość Polaków nie przewiduje zmian w tej dziedzinie. Pozostali mniej więcej dwukrotnie częściej spodziewają się poprawy swojej sytuacji ekonomicznej niż jej pogorszenia. Od końca 2013 roku obserwujemy w prognozach, jeśli pominąć pewne ich wahania, na ogół wyższy niż wcześniej poziom optymizmu i niższy – pesymizmu.

Tabela 10

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2015										2016		
	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
	w procentach												
– poprawią się	18	16	18	20	21	17	23	17	23	22	24	19	18
– pozostaną bez zmian	72	75	72	69	68	75	69	75	68	70	69	72	74
– pogorszą się	10	9	10	11	11	8	8	8	9	8	7	9	8

Wprawdzie niezależnie od swojej obecnej sytuacji ekonomicznej respondenci na ogół nie przewidują, że się ona zmieni, jednak można zauważyć, że pogorszenia warunków bytu w największym stopniu obawiają się badani, których gospodarstwa domowe już znajdują się w złej kondycji, a poprawy – ci, którzy teraz oceniają ją dobrze.

Tabela 11

Ocena warunków materialnych	Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego:		
	pogorszą się	pozostaną bez zmian	poprawią się
	w procentach		
Złe	29	62	10
Średnie	9	77	14
Dobre	3	74	23

Wyniki tegorocznych pomiarów wpisują się w trend trwającej od kilku lat poprawy sytuacji materialnej Polaków i pod pewnymi względami należą do najbardziej optymistycznych spośród dotychczas zarejestrowanych. Uwagę zwraca najniższy od 1993 roku odsetek osób określających swój standard życia jako niższy niż przeciętny, a ponadto – najwyższy odsetek tych, które żyją na dobrym lub bardzo dobrym poziomie. Dodatkowo po raz pierwszy, odkąd monitorujemy tę kwestię, ta druga grupa góruje liczebnie nad pierwszą. W ciągu ostatniego roku zwiększyło się też poczucie bezpieczeństwa finansowego, mniejsze jest również – najmniejsze od dwudziestu lat – poczucie zagrożenia biedą.

Od sierpnia ubiegłego roku więcej Polaków niż wcześniej deklaruje zadowolenie z kondycji materialnej swoich gospodarstw domowych, co współwystępuje ze spadkiem bezrobocia, który nastąpił w tym czasie. Co więcej, w ostatnim półroczu odsetek dobrych ocen własnej sytuacji materialnej jest największy od początku lat 90., a negatywnych – najmniejszy w tym okresie.

Opracował
Michał FELIKSIAK